

Arts Escèniques i Altres Arts

2015/2016

Codi: 43156

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313879 Estudis Teatral	OT	0	2

Professor de contacte

Nom: Francesc Foguet Boreu

Correu electrònic: Francesc.Foguet@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Equip docent

Sara Martín Alegre

Nuria Llorens Moreno

Anna Solanilla Roselló

Prerequisits

ET

Objectius

L'objectiu d'aquest mòdul és subministrar eines metodològiques per a l'anàlisi de les relacions, confluències, interseccions i fronteres creatives entre els models d'escriptura i escenificació de les arts teatrals i els codis narratius, figuratius i d'organització formal de disciplines afins com ara les arts plàstiques, la música o el cinema. No es tracta d'oferir una anàlisi exhaustiva de totes les possibles connexions entre les distintes arts, sinó de proporcionar incursions significatives que completin i enriqueixin les diverses perspectives d'estudi de les arts escèniques.

Competències

- Aplicar mètodes de recerca en les diferents disciplines d'estudi de les arts escèniques segons els marcs conceptuals pertinents.
- Complir els codis deontològics inherents a l'activitat de la recerca.
- Elaborar un discurs científic sobre un objecte d'estudi relatiu a les arts escèniques.
- Planificar i dissenyar una recerca original i personal sobre un aspecte relacionat amb les arts escèniques.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguin comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Treballar en un equip multidisciplinari en entorns diversos.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar metodologies de recerca que permetin relacionar les arts escèniques amb altres arts afins segons els marcs conceptuals pertinents.
2. Complir els codis deontològics inherents a l'activitat de la recerca.
3. Construir un discurs científic sobre un objecte d'estudi en el qual les arts escèniques conflueixin amb altres arts.
4. Integrar mètodes de recerca d'altres arts en els propis de les arts escèniques per obtenir un enfocament original.
5. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
6. Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
7. Treballar en un equip multidisciplinari en entorns diversos.

Continguts

1. L'escenografia. Mètodes d'estudi i recerca

L'escenografia és el conjunt de les arts plàstiques i l'arquitectura a l'escena. Tanmateix, el disseny d'espai i de personatge han tingut diferents finalitats que s'han anat modulant sota diferents objectius des de finals dels s. XIX fins l'actualitat. En l'escenografia contemporània conviuen propostes que tenen orígens conceptuals diferents des de diferents perspectives històriques i teòriques que són revisitades en el present.

Per desenvolupar avui una anàlisi i recerca a l'entorn de l'escenografia en un sentit ampli, és necessari tenir cura de dos aspectes rellevants:

1. L'adequada documentació de l'objecte d'estudi.
2. L'aplicació de l'enfocament pertinent per a l'anàlisi segons l'escenografia en estudi. No es pot desenvolupar igual l'anàlisi d'una escenografia de finals del XIX o un projecte surrealista que una òpera de Robert Wilson o d'Anna Viebrok.

L'objectiu d'aquest bloc és dotar a l'alumne de les eines metodològiques apropiades per estudiar i analitzar l'escenografia i, per tant, proposar l'ús d'una anàlisi sistemàtica adequada segons la ideologia del projecte i posada en escena des de l'escenografia.

Continguts

1. L'"escenografia quadre" o el concepte d'il·lustració de l'escenografia en produccions contemporànies del teatre musical o d'entreteniment.
2. L'escenografia constructiva i de qualitats metafòriques (escenografia del constructivisme o escenografia surrealista,...), pròpies de la modernitat. Anàlisis dels elements en joc a l'hora d'analitzar la seva eficàcia expressiva en la recepció.
3. L'escenografia performativa i l'anàlisi de la realització escenogràfica com a part de la dramaturgia.
 3. 1. Escenografia de poesia visual (la narrativa visual en el nou circ).
 3. 2. Escenografia il·lusionista en l'era digital (Carl Fillion o Michael Levine i Bert Neumann).

La recerca de l'escenografia necessita tenir presents els diferents enfocaments amb la qual cal abastar-la. Aquest bloc vol introduir les eines necessàries per iniciar-se en la investigació en aquest camp.

2. Les arts plàstiques i les arts de l'escena

Dedicarem les quatre classes del Mòdul a estudiar els dos principals aspectes de la relació entre les arts plàstiques i les arts de l'escena.

2.1. Les arts germanes: el model teatral de representació i les arts figuratives

Des de l'antiguitat, la reflexió sobre la representació pictòrica i sobre la funció narrativa de la pintura pren com a model la poesia teatral, més concretament, la posada en escena teatral. A classe farem un recorregut a través dels diversos episodis de la relació entre el teatre i la pintura al llarg del temps, examinant tant la seva articulació teòrica com pràctica. Repassarem la literatura artística sobre aquest tema i, a través d'una selecció d'obres, estudiarem com, fins a l'època moderna, el model teatral va servir per definir la representació d'històries en pintura.

2.2. Els artistes i el teatre

L'estudi dels arts plàstics ens dona accés a un repertori immens d'imatges relacionades amb les arts escèniques. Des de sempre, els artistes s'han sentit atrets pel món del teatre i han retratat les seves obres i criatures: des dels actors i figurants, fins a les posades en escena reals o imaginàries. I també tot sovint han col·laborat en la creació teatral, dissenyant escenografies o vestuaris. L'objectiu d'aquestes classes consisteix a introduir-vos en aquest repertori extraordinari d'imatges. Analitzarem una selecció de dibuixos, gravats i pintures de diferents èpoques que poden ser interpretats des d'un punt de vista artístic i documental. Aquestes obres ens aportaran informació sobre una multiplicitat d'aspectes relacionats amb la història de les arts escèniques, i al seu torn en serviran per entendre com el món de l'escena ha alimentat la visió i la imaginació dels artistes.

3. Cinema i teatre

El seminari 'Shakespeare i el cinema', presenta les relacions entre teatre clàssic i cinema, utilitzant una breu selecció d'obres de l'autor anglès William Shakespeare (1564-1616), adaptades al cinema. Estudiarem també les relacions del primer cinema no només amb Shakespeare sinó també amb el melodrama, la màgia i el music-hall, prenent en consideració l'evolució del teatre d'espectacle al segle XIX i la transició de factors essencials al cinema primitiu.

En completar el seminari l'estudiant haurà estat capacitat per:

- Reflexionar sobre els lligams entre teatre i cinema en general, i en particular sobre les adaptacions de les obres de Shakespeare, seguint la metodologia comparativa dels 'Adaptation Studies'
- Llegir en detall altres obres de Shakespeare i estudiar les seves adaptacions corresponents al cinema i la TV
- Comprendre l'evolució de les estratègies usades per adaptar les obres de Shakespeare a la pantalla (i al teatre) al llarg de la història
- Aplicar habilitats acadèmiques avançades de la crítica literària, cinematogràfica i cultural al voltant de l'obra de Shakespeare

El seminari consisteix en quatre unitats, una per sessió programada:

- UNITAT 1: Introducció a l'adaptació cinematogràfica i versions de *The Merchant of Venice* a la pantalla: 2004 (Michael Radford)
- UNITAT 2: Versions de *Hamlet* a la pantalla: 1948 (Laurence Olivier), 1990 (Franco Zeffirelli), 1996 (Kenneth Branagh), 2000 (Michael Almereyda)
- UNITAT 3: Versions de *Richard III* a la pantalla: 1996 (Richard Loncraine), 1996 *Looking for Richard* (Al Pacino)
- UNITAT 4: Versions de *Romeo and Juliet* a la pantalla: 1968 (Franco Zeffirelli), *William Shakespeare's Romeo + Juliet* 1996 (Baz Luhrman), *Shakespeare in Love* 1998 (John Madden)

Metodologia

1. L'escenografia

En les sessions d'estudi, es posaran en joc, de manera pràctica, mètodes de recerca per a una documentació i un estudi adequats de l'escenografia. S'aplicarà l'enfocament més pertinent per a l'anàlisi d'una tria d'escenografies representatives.

2. Les arts plàstiques i les arts de l'escena

Classes expositives. A classe treballarem amb material textual i visual.

3. Cinema i teatre

Cada sessió es divideix en tres segments: a) lliçó introductòria sobre les adaptacions de Shakespeare al cinema, b) anàlisi en comú amb els estudiants d'una obra de Shakespeare, plantejant els problemes per la seva adaptació al cinema, i c) treball comparatiu entre diverses versions cinematogràfiques de l'obra.

Cal llegir les obres en traducció o, preferiblement, en versió original. Cada estudiant s'encarrega de presentar una de les adaptacions, encara que és desitjable que tots els estudiants vegin com a mínim una adaptació abans de cada sessió.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes expositives i debats	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Tipus: Supervisades			
Tutories i elaboració de treballs	60	2,4	1, 2, 3, 4, 5, 7
Tipus: Autònomes			
Lectura d'articles/informes d'interès, estudi personal, elaboració de treballs	60	2,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Avaluació

L'estudiant haurà de presentar un petit estudi monogràfic, supervisat per un dels professors del mòdul, sobre el tema que acordi amb el professor elegit. L'estudiant podrà escollir lliurement el professor amb la limitació següent: cada un dels professors del mòdul pot tutorar com a màxim una tercera part dels estudiants que hi estiguin matriculats. L'extensió d'aquest estudi ha de ser entre 10 i 15 pàgines. Ha d'incloure explícitament les fonts utilitzades. Qualsevol plagiat detectat implica un suspens inapel·lable.

La nota final del mòdul es decidirà a partir de l'avaluació conjunta de tots els professors que participen en el mòdul i que serà la resultant de: l'assistència i participació activa a la classe (30%); la qualificació del treball (60%) i l'assistència a tutories (10%).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència a les tutories	10 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Assistència i participació activa a l'aula	30 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Lliurament d'informes i treballs	60 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Bibliografia

1. L'escenografia

Bablet, Denis (1975) *Les revolutions escéniques du XXe siècle*. París: Société Internationale d'Art, cop.

Peter Mckinnon & Eric Fielding (Editor) (2012) *World Scenography 1975-1990*. Taipei, Taiwan : OISTAT, International Organisation of Scenographers, Theatre Architects and Technicians, cop.

Cohen, j.-l.; Cooke, C.; Strigalev, A.A.; Tafuri, M. (1994) *Constructivismo ruso. Sobre la arquitectura de las vanguardias ruso-soviéticas hacia 1917*. Barcelona: Ediciones Serbal.

VAN NORMAN BAER, NANCY (1991) *Theater in revolution, Russian Avant-Garde Stage Design, 1913-1935*. San Francisco: The Fines Museums of San Francisco & Thames and Hudson.

VVAA (1999) *Amazonas de la vanguardia: Alexandra Exter, Natalia Goncharova, Liubov Popova, Olga Rozanova, Varvara Stepanova i Nadezhda Udaltsova*. Bilbao: Museo Guggenheim Bilbao.

VVAA (2008) *Ródtxenco. La construcció del Futur*. Barcelona: Obra Social CaixaCatalunya.

FISCHER-LICHTE, Erika (2004) *Estética de lo performativo*. Madrid: Abada Editores.

GOLDBERG, Roselee (1996) *Performance Art: desde el Futurismo hasta el presente*. Barcelona: Ediciones Destino.

DIXON, Steve (2007) *Digital Performance. A History of the New Media in Theatre, Dance, Performance Art and Installation*. Cambridge (Massachussets): The MIT Press.

2. Les arts plàstiques i les arts de l'escena

Tema 1

ALBERTI, Leon Battista, *De la pintura y otros escritos sobre arte*, Tecnos, Madrid,1999.

ARISTÓTELES, *Poética*, Gredos, Madrid,1992.

DIDEROT, Denis, *Escritos sobre arte*, Siruela, Madrid, 1994.

FRIED, Michael, *Absortion and Theatricality: Painting and the Beholder in the Age of Diderot*, University of California Press, Berkeley, 1980. (en castellà: *El lugar del espectador: estética y orígenes de la pintura moderna*, A. Machado, Madrid, 2000)

GOMBRICH, Ernst H., *Arte e Ilusión*, Gustavo Gili, Barcelona, 1982.

HALLIWELL, Stephen, *The Aesthetics of mimesis ancient texts and modern problems*, Princenton University Press, princenton, 2002.

LEE, Rensselaer W., *Ut pictura poesis*, Cátedra, madrid, 1982.

LESSING, G. Ephraim, *Laocoonte*, Tecnos, Madrid, 1991.

POTOLOSKY, Mathew, *Mimesis*, Routledge, New York, 2006.

SMALL, Jocelyn Penny, *The Parallel worlds of classical art and text*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

WARWICK, Genevieve, *Bernini: art as theatre*, Yale University Press, New Haven & London, 2012.

Tema 2

BINDMAN, David, *Hogarth and his times: serious comedy*, British Museum Press, London, 1997.

BRAVO, Isidre, *L'Escenografia catalana*, Diputació de Barcelona, Barcelona, 1986.

GUARDENTI, Renzo (ed.), *Attori di carta: motivi iconografici dall'antichità all'Ottocento*, Bulzoni, Roma, 2005.

COGEVAL, Guy I AVANZI, Beatrice (eds.), *De la scène au tableau : David, Füssli, Klimt, Moreau, Lautrec, Degas, Vuillard*, Flammarion, Skira, Paris, 2009.

GONZÁLEZ, Carmen, *Spectacula : teoría, arte y escena en la Europa del Renacimiento*, Universidad de Málaga, Málaga, 2001.

HECK, Thomas, *Picturing performance : the iconography of the performing arts in concept and practice*, University of Rochester, Rochester, 1999.

HUXLEY, Michaeli WITTS, Noel (eds.), *The Twentieth-Century performance reader*, Routledge, London, 2002.

KATRITZKY, M. A., *The Art of commedia : a study in the Commedia dell'Arte 1560-1620 with special reference to the visual records*, Rodopi, Amsterdam, 2006.

MERINO, Esther, *Historia de la escenografía en el siglo XVII. Creadores y tratadistas*, Universidad de Sevilla, Sevilla, 2012.

NORMAN, Larry F. (ed.), *The theatrical baroque*, University of Chicago Press, Chicago, 2001.

OCAÑA, Ma Teresa (dir.), *Picasso i el teatre: Parade, Pulcinella, Cuadro Flamenco, Mercure*, Museu Picasso, Institut de Cultura, Barcelona, 1996.

ORGEL, Stephen, *Inigo Jones: the theatre of the Stuart court*, Sotheby Parket, Benet, London, 1973.

ZORZI, Ludovico, *Représentation picturale et représentation théâtrale*, Gérard Monfort, Paris, 1978.

VVAA, Gilles Aillaud. *Del lienzo a la escena*, Ministerio de Cultura, Madrid, 2008.

V.V.A.A., *Il luogo teatrale a Firenze: Brunelleschi, Vasari, Buontalenti*, Electa, Milano, 1975.

VVAA., *Painters in the theatre. (The european avantgarde)*, Museo del Prado, Madrid, 2002.

RECURSOS ELECTRÒNICS Tema 1 i 2

Artcyclopedia: <http://www.artcyclopedia.com/>

Joconde Portail des collections des musées de France
<http://www.culture.gouv.fr/documentation/joconde/fr/pres.htm>

Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques: <http://www.cdmae.cat/>

Theatre & Performance, V&A: <http://www.vam.ac.uk/page/t/theatre-and-performance/>

Albertina Sammlungen Online: <http://sammlungenonline.albertina.at/>

The British Museum: <http://www.britishmuseum.org/research.aspx?ref=header>

The Metropolitan Museum: <http://www.metmuseum.org/collections/search-the-collections>

3. Cinema i teatre

Es pot consultar aquí:

<http://gent.uab.cat/saramartinalegre/content/teaching-resources>

la bibliografia sobre Shakespeare al cinema confeccionada pels mateixos estudiants del màster.

Volums recents sobre adaptació

Corrigan, Timothy (ed. and introd.). *Film and Literature: An Introduction and Reader*. London: Routledge, 2012.

Cartmell, Deborah & Whelehan, Imelda. *Screen Adaptation: Impure Cinema*. London: Palgrave Macmillan, 2010.

William Shakespeare i el Cinema

Anderegg, Michael A. "Shakespeare on Film in the Classroom." *Literature/Film Quarterly*. 4, 1976, 165-75.

Ball, Robert Hamilton. *Shakespeare on Silent Film: A Strange Eventful History*. London: George Allen & Unwin, 1968.

Belsey, Catherine. "Shakespeare and Film: A Question of Perspective." *Literature/Film Quarterly*. 11:3, 1983, 152-158.

Boose, Lynda E.; Burt, Richard (eds.) *Shakespeare, the Movie: Popularizing the Plays on Film, TV, and Video*. New York and London: Routledge, 1997.

Boose, Lynda E.; Burt, Richard (eds.) *Shakespeare, the Movie II: Popularizing the Plays on Film, TV, and Video*. New York and London: Routledge, 2003.

Brode, Joseph. *Shakespeare in the movies: From the silent era to Shakespeare in Love*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

Brunett, Mark Thornton. *Shakespeare and World Cinema*. Cambridge: Cambridge UP, 2012.

Buchman, Lorne. *Still in Movement: Shakespeare on Screen*. Oxford: Oxford University Press, 1991.

Bulman, J. C.; Coursen H. R. (eds.) *Shakespeare on Television: An Anthology of Essays and Reviews*. Hanover and London: University Press of New England, 1988.

Burnett, Mark Thornton. "Shakespeare and Contemporary Latin American Cinema." *Shakespeare Quarterly* 62.3 (2011 Fall): 396-419.

Burnett, Mark Thornton; Wray, Ramona (eds.) *Shakespeare, Film, Fin de Siecle*. Houndmills-New York: Macmillan-St. Martin's, 2000.

Burt, Richard, "The Love that Dare Not Speak Shakespeare's Name: New Shakesqueer Cinema." 240-268.
Boose, Lynda E.; Burt, Richard (eds.) *Shakespeare, The Movie: Popularizing the Plays on Film, TV, and Video*. New York and London: Routledge, 1997.

Cartmell, Deborah. *Interpreting Shakespeare on Screen*. London: Palgrave MacMillan, 2000.

Collick, John. *Shakespeare, Cinema and Society*. Manchester: Manchester University Press, 1989.

Coursen, H. R. "Selected Film and Television Resources." 454-58. Riggio, Milla Cozart (ed.) *Teaching Shakespeare through Performance*. New York: Modern Language Association of America, 1999.

Coursen, H. R. *Shakespeare in Production: Whose History?* Athens: Ohio University Press, 1996.

Croteau, Melissa & Carolyn Jess-Cooke (eds.). *Apocalyptic Shakespeare: Essays on Visions of Chaos and Revelation in Recent Film Adaptations*. Jefferson, NC: McFarland, 2009.

Crowl, Samuel. *Shakespeare Observed: Studies in Performance on Stage and Screen*. Athens: Ohio University Press, 1992.

Davies, Anthony. *Filming Shakespeare's Plays: The Adaptations of Laurence Olivier, Orson Welles, Peter Brook and Akira Kurosawa*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

Davies, Anthony; Wells, Stanley (eds.) *Shakespeare and the Moving Image: The Plays on Film and Television*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

Donaldson, Peter Samuel. *Shakespearean Films, Shakespearean Directors*. Boston: Unwin Hyman, 1990.

Dworkin, Martin S. "Stay Illusion!" Having Words about Shakespeare on Screen." *The Journal of Aesthetic Education*.11, 1977 January, 5161.

Eckert, Charles W. (ed.) *Focus on Shakespearean Film*. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1972.

Ferrara, Patricia. "Towards a Theory of Shakespearean Film." *Literature/Film Quarterly*. 16:3, 1988, 167-173.

Grant, Cathy (ed.) *As You Like It: Audio Visual Shakespeare*. London: British Universities Film & Video Council, 1992.

Guneratne, Anthony RV. *Shakespeare, Film Studies, and the Visual Cultures of Modernity*. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2008.

Homan, Sidney. "A Cinema for Shakespeare." *Literature/Film Quarterly*. 4, 1976, 176-86.

Homan, Sidney. "Criticism for the Filmed Shakespeare." *Literature/Film Quarterly*. 5, 1977, 282-90.

Jackson, Russell (ed.) *The Cambridge Companion to Shakespeare on Film (Cambridge Companions to Literature)*. Cambridge: CUP, 2000.

Jackson, Russell. "Shakespeare's Comedies on Film." 99-120. Davies, Anthony; Wells, Stanley Wells (eds.) *Shakespeare and the Moving Image: The Plays on Film and Television*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

Jorgens, Jack J. *Shakespeare on Film*. Bloomington: Indiana University Press, 1977.

Kissler, Linda. "Teaching Shakespeare through Film." 201-07. Salomone, Ronald E.; Davis, James E. (eds.) *Teaching Shakespeare into the Twenty-First Century*. Athens: Ohio University Press, 1997.

Kooyman, Ben. "From Attack of the 50 Foot Bard to The Incredible Shrinking Bard: Shakespeare Cinema in the Noughties." Glenn, Diana; Haque, Md Rezaul; Kooyman, Ben and Bierbaum, Nena (eds.), *The Shadow of the Precursor*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars, 2012 (pp. 90-104).

Kozintsev, Grigori. *Shakespeare: Time and Conscience*. Trad. Joyce Vining. New York: Hill & Wang, 1966.

Kranz, David. "Cinematic Elements in Shakespearean Film: A Glossary." 341-60. Riggio, Milla Cozart (ed.) *Teaching Shakespeare through Performance*. New York: Modern Language Association of America, 1999.

Lefait, Sébastien. "'Il le rend charmant, comique, ou dépravé. Mais il ne rend pas l'amour vrai.' *Shakespeare in/on Love* comme adaptation." *De la page blanche aux salles obscures: Adaptation et réadaptation dans le monde anglophone*, Ariane Hudelet & Shannon Wells-Lassagne, 73-83. Rennes, France: PU de Rennes, 2011.

Manvell, Roger. *Shakespeare and the Film*. Cranbury, NJ: A.S. Barnes, 1979.

McKernan, Luke; Terris, Olwen (eds.) *Walking Shadows: Shakespeare in the National Film and Television Archive*. London: British Film Institute, 1994.

Millard, Barbara C. "Shakespeare on Film: Towards an Audience Perceived and Perceiving." *Literature/Film Quarterly*. 5, 1977, 352-57.

Morris, Peter (ed.) *Shakespeare on Film*. Ottawa: Canadian Film Institute, 1972.

Muinelo Alarcón, Gonzalo. *El cine enamorado de William Shakespeare*. Valladolid: Ateneo de Valladolid, 2000.

Murray, Kevin. "Shakespeare and World Cinema: A Critical Overview." *Literature Compass* 10.4 (2013 Apr): 369-382.

Osborne, Laurie E., "Poetry in Motion. Animating Shakespeare," 103-120. Boose, Lynda E.; Burt, Richard (eds.) *Shakespeare, The Movie: Popularizing the Plays on Film, TV, and Video*. New York and London: Routledge, 1997.

Paterson, Ronan. "Shakespeare's Language and the Contemporary Cinema Audience." *Testi e Linguaggi* (2013): 321-335.

Pilkington, Ace G. *Screening Shakespeare from Richard II to Henry V*. Newark: University of Delaware Press, 1991.

Reynolds, Peter. "Unlocking the Box: Shakespeare on Film and Video." 189-203. Aers, Lesley; Wheale, Nigel (eds.) *Shakespeare in the Changing Curriculum*. London: Routledge, 1991.

Rosenthal, Daniel. *Shakespeare on Screen*. London: Hamlyn, 2000.

Rothwell, Kenneth S. *A History of Shakespeare on Screen: A Century of Film and Television*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Rothwell, Kenneth S.; Melzer, Annabelle Henkin. *Shakespeare on Screen: An International Filmography and Videography*. New York and London: Neal Schuman, 1990.

Rothwell, Kenneth S. "How the Twentieth Century Saw the Shakespeare Film: 'Is it Shakespeare?'" *Literature/Film Quarterly*, 29.2, 2001.

Semenza, Greg Colón. "The Globalist Dimensions of Silent Shakespeare Cinema." *Journal of Narrative Theory* 41.3 (2011 Fall): 320-342.

Shakespeare on Film 2000 (m.i.). *Literature/Film Quarterly*. 28.2 (2000).

Shakespeare on Film I (monographic issue). *Literature/Film Quarterly*. 1.4 (1973). Jim Welsh (ed.)

Shakespeare on Film II (m.i.). *Literature/Film Quarterly*. 4.4 (1976). Jim Welsh (ed.)

Shakespeare on Film III (m.i.). *Literature/Film Quarterly*. 5.4 (1977). Michael Mullin (ed.)

Shakespeare on Film IV (m.i.). *Literature/Film Quarterly*. 11.3 (1983). Kenneth S. Rothwell (ed.), special issue of papers from *Seminar 16, World Shakespeare Congress*.

Shakespeare on Film Newsletter (since 1977)

Shakespeare on Film V (m.i.). *Literature/Film Quarterly*. 14.4 (1986).

Shakespeare on Film VI (m.i.). *Literature/Film Quarterly*. 20.4 (1992).

Shakespeare on Film VII (m.i.). *Literature/Film Quarterly*. 25.2 (1997).

Skovmand, Michael (ed.) *Screen Shakespeare*. Aarhus: Aarhus University Press, 1994.

Taylor, John Russell. "Shakespeare in Film, Radio and Television." 97-113. Spencer, T.J.B. (ed.), *Shakespeare: A Celebration, 1564-1616*. Baltimore: Penguin, 1964.

Terris, Olwen. "The BBC Television Shakespeare: Weary, Stale, Flat, and Unprofitable?" 219-26. McKernan, Luke; Terris, Olwen (eds.) *Walking Shadows: Shakespeare in the National Film and Television Archive*. London: British Film Institute, 1994.

Welsh, James M., "Shakespeare, With and Without Words," *Literature/Film Quarterly*. 1:1, 1973, 8488.

Welsh, James M., "Reduced Shakespeare: Bard Bits and Bard Books." *Literature/Film Quarterly*. 2000, 28:2, 157-60.

Willis, Susan. *The BBC Shakespeare Plays: Making the Televised Canon*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1991.

Wu, Hui. "Shakespeare in Chinese Cinema". *Multicultural Shakespeare* 10.25 (2013): 71-81.